

KONFERENCIAKÖTET

Conference Proceedings

**Nemzetközi tudományos konferencia
a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából**
International Scientific Conference
on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23.
23 November 2023, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET:
KIHÍVÁSOK ÉS INNOVATÍV MEGOLDÁSOK**
SUSTAINABILITY TRANSITIONS: CHALLENGES AND INNOVATIVE SOLUTIONS

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23. / 23 November 2023, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET:
KIHÍVÁSOK ÉS INNOVATÍV MEGOLDÁSOK**
SUSTAINABILITY TRANSITIONS:
CHALLENGES AND INNOVATIVE SOLUTIONS

KONFERENCIAKÖTET
CONFERENCE PROCEEDINGS

LEKTORÁLT TANULMÁNYOK / PEER-REVIEWED PAPERS

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla – RESPERGER Richárd – SZÉLES Zsuzsanna – TÓTH Balázs István

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

UNIVERSITY OF SOPRON PRESS

SOPRON, 2024

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23. / 23 November 2023, Sopron

A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE

HUNGARIAN
SCIENCE
FESTIVAL

A konferencia támogatói / Sponsors of the Conference:

Felelős kiadó / Executive Publisher: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila
a Soproni Egyetem rektora / Rector of the University of Sopron

Szerkesztők / Editors:

Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. RESPERGER Richárd,
Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. habil. TÓTH Balázs István

Lektorok / Reviewers:

Dr. habil. BARANYI Aranka, Prof. Dr. BÁRTFAI Zoltán, Dr. BARTÓK István, Dr. BEDNÁRIK Éva,
Bazsóné Dr. BERTALAN Laura, Dr. CZIRÁKI Gábor, Dr. DIÓSSI Katalin, Dr. habil. JANKÓ Ferenc,
Dr. KERESZTES Gábor, Dr. habil. KOLOSZÁR László, Dr. KÓPHÁZI Andrea,
Prof. Dr. KULCSÁR László, Dr. MÉSZÁROS Katalin, Dr. NEDELKA Erzsébet,
Dr. NÉMETH Nikoletta, Dr. NÉMETH Patrícia, Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla,
Dr. PALANCSA Attila, Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc, Dr. RESPERGER Richárd,
Dr. habil. SZABÓ Zoltán, Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. SZÓKA Károly, Dr. TAKÁTS Alexandra,
Dr. habil. TÓTH Balázs István, Pappné Dr. VANCSÓ Judit

ISBN 978-963-334-499-6 (pdf)

DOI: [10.35511/978-963-334-499-6](https://doi.org/10.35511/978-963-334-499-6)

Creative Commons license: CC BY-NC-SA 4.0 DEED

Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

SZERVEZŐK

Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (SOE LKK),
A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

A konferencia elnöke: Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna egyetemi tanár, dékán (SOE LKK)

Tudományos Bizottság:

elnök: Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (SOE LKK)
társelnök: Dr. habil. TÓTH Balázs István PhD egyetemi docens, igazgató (SOE LKK)
tagok: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila PhD egyetemi tanár (SOE LKK), rektor (SOE)
Prof. Dr. SZÉKELY Csaba DSc professor emeritus (SOE LKK)
Prof. Dr. KULCSÁR László CSc professor emeritus (SOE LKK)
Prof. Dr. SZALAY László DSc egyetemi tanár (SOE LKK)
Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD egyetemi tanár, dékán (FOM)
Dr. habil. BARANYI Aranka PhD egyetemi docens (SOE LKK)
Dr. habil. POGÁTSA Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
Dr. habil. SZABÓ Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc PhD tudományos főmunkatárs (SOE LKK)
Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD egyetemi docens, dékán (EUBA FIR)

Szervező Bizottság:

elnök: Dr. RESPERGER Richárd PhD adjunktus (SOE LKK)
tagok: Dr. KERESZTES Gábor PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD egyetemi docens (EUBA FIR)
Dr. habil. KOLOSZÁR László PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
PAPPNÉ Dr. VANCSÓ Judit PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
Dr. SZÓKA Károly PhD egyetemi docens (SOE LKK)
titkár: NEMÉNY Dorka Virág kutatási asszisztens (SOE LKK)

ORGANIZERS

University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics (SOE LKK),
For the Higher Education in Sopron Foundation

Conference Chairperson: Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES PhD Professor, Dean (SOE LKK)

Scientific Committee:

- Chair: Prof. Dr. Csilla OBÁDOVICS PhD Professor, Head of Doctoral School (SOE LKK)
- Co-Chair: Dr. habil. Balázs István TÓTH PhD Associate Professor, Director (SOE LKK)
- Members: Prof. Dr. Attila FÁBIÁN PhD Professor (SOE LKK), Rector (SOE)
Prof. Dr. Csaba SZÉKELY DSc Professor Emeritus (SOE LKK)
Prof. Dr. László KULCSÁR CSc Professor Emeritus (SOE LKK)
Prof. Dr. László SZALAY DSc Professor (SOE LKK)
Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD Professor, Dean (FOM)
Dr. habil. Aranka BARANYI PhD Associate Professor (SOE LKK)
Dr. habil. Zoltán POGÁTSA PhD Associate Professor (SOE LKK)
Dr. habil. Zoltán SZABÓ PhD Associate Professor (SOE LKK)
Dr. habil. Árpád Ferenc PAPP-VÁRY PhD Senior Research Fellow (SOE LKK)
Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD Associate Professor, Dean (EUBA FIR)

Organizing Committee:

- Chair: Dr. Richárd RESPERGER PhD Assistant Professor (SOE LKK)
- Members: Dr. Gábor KERESZTES PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)
Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD Associate Professor (EUBA FIR)
Dr. habil. László KOLOSZÁR PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)
Dr. Mónika HOSCHEK PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)
Dr. Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)
Dr. Károly SZÓKA PhD Associate Professor (SOE LKK)
- Secretary: Dorka Virág NEMÉNY Research Assistant (SOE LKK)

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

Plenáris szekció

Plenary Session

How to Make European Integration Fair and Sustainable? <i>István P. SZÉKELY</i>	13
---	----

1. szekció: Fenntartható gazdálkodás és menedzsment, körforgásos gazdaság Session 1: Sustainable Economy and Management, Circular Economy

A zöld ellátási láncok aktuális kérdései - Kritikai szakirodalmi összefoglalás <i>PIRICZ Noémi</i>	27
--	----

Well-being - kulcs a fenntartható működéshez <i>KÓPHÁZI Andrea – KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária</i>	36
--	----

Szervezeti kultúra és fenntarthatóság <i>KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária</i>	48
--	----

Az új mexikói kvótakereskedelmi rendszer és erdészeti vonatkozásai <i>KIRÁLY Éva – BOROVICS Attila</i>	61
--	----

A designesztétika gazdasági megközelítésének lehetőségei <i>REMÉNYI Andrea – ZALAVÁRI József</i>	76
--	----

A körforgásos üzleti modellek a vállalati gyakorlatokban <i>KRIZA Máté</i>	98
--	----

2. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben Session 2: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development

Társadalmi kihívások a divatipari fogyasztás terén <i>VIZI Noémi</i>	119
--	-----

Klímaszorongás jelenléte az X, Y és Z generáció életében <i>SZEBERÉNYI András</i>	128
---	-----

Közelségi torzítás – a home office egyik kihívása <i>IONESCU Astrid</i>	147
---	-----

Megérti-e a választ, ha megkérdezi kezelőorvosát, gyógyszerészét? Az egészségműveltség mérésének aktuális kérdései Magyarországon <i>PORZSOLT Péter</i>	154
---	-----

A digitális egészségügyi ellátás, mint innováció mérési lehetőségei <i>KOVÁCS Erika</i>	168
---	-----

3. szekció: Fenntartható pénzügyek és számvitel
Session 3: Sustainable Finance and Accounting

A közösségi költségvetési számvitel koncepciója és dilemmái <i>SISA Krisztina A. – SIKLÓSI Ágnes – VERESS Attila – DENICH Ervin</i>	181
Az iszlám banki számvitel digitalizációjának elméleti és filozófiai megközelítése <i>CSEH Balázs</i>	193
A vállalkozások csődkockázatának és a kötvénymínősítések együttmozgása <i>SZÁNTÓ Tünde Katalin</i>	202
A globális minimumadó következményei és megvalósíthatósága a multinacionális vállalatok számára <i>MATTIASSICH Enikő – SZÓKA Károly</i>	211

4. szekció: Fenntartható turizmus és marketing
Session 4: Sustainable Tourism and Marketing

A fenntartható turizmus: valóság vagy átverés? <i>PALANCSA Attila</i>	221
Metamarketing: fenntartható innovációk a valós és virtuális lehetőségek imperatív szimbiózisa mentén <i>REMÉNYI Andrea</i>	237
A fennmaradás és fenntarthatóság aspektusainak vizsgálata a szálláshely-szolgáltatással foglalkozó KKV-szektorban rendkívüli helyzetek idején <i>VARGYAS Daniella – KERESZTES Gábor</i>	261
Tudatosság és fenntarthatóság a nyaralás alatt is <i>MÉSZÁROS Katalin – HOSCHEK Mónika – Németh Nikoletta</i>	270
A soproni egyetemisták külföldi tervei <i>OBÁDOVICS Csilla – RUFF Tamás</i>	283
Country Branding of the Hashemite Kingdom of Jordan <i>Mohammad Hani KHLEFAT</i>	295
Community-Based Tourism in Southeast Asia <i>Thi Thuy Sinh TRAN – Nikoletta NÉMETH – Md. Sadrul Islam SARKER – Yuan ZHANG – NHAT ANH NGUYEN</i>	309

5. szekció: Sustainable Finance and Accounting, Sustainable Development
Session 5: Sustainable Finance and Accounting, Sustainable Development

Stakeholder Engagement in the Development of the Sustainability Reporting Standards of the Global Reporting Initiative (GRI) and of the International Sustainability Standards Board (ISSB)

Alina ALEXENKO 329

The IFRS and the Financial Accounting System in Algeria: A Literature Review

Asma MECHTA – Zsuzsanna SZÉLES – Ágnes SIKLÓSI 342

Potential Effects of Industry 4.0 Technologies on Environmental Sustainability - A Systematic Literature Review

Mohamed EL MERROUN 351

The Use of Geothermal Energy for Sustainable Development and Economic Prosperity

Nadjat KOUKI – Andrea VITYI 365

6. szekció: Sustainability Transformation and Circular Economy
Session 6: Sustainability Transformation and Circular Economy

A fenntarthatóság, a társadalmi szerepvállalás és a felelős vállalatirányítás szabályozásának szerepe a vállalati innovációban

BARTÓK István János 381

Circular Economy Research Trends in the Textile and Apparel Industry: A Bibliometric Analysis

Md. Sadrul Islam SARKER – Thi Thuy Sinh TRAN – István János BARTÓK 389

The Historical Evolution of Employee Idea Management: A Comprehensive Review

Viktória ANGYAL 405

7. szekció: Sustainable Economy and Management
Session 7: Sustainable Economy and Management

Bewältigungsstrategien eines nachhaltigen Managements von Organisationen innerhalb einer VUCA-Umwelt: Eine systematische Literaturrecherche

Mike WEISS 421

Influences of Autonomous Vehicles on Sustainability: A Systematic Literature Review

Phillipp NOLL – Zoltán SZABÓ 436

Trends in Sustainable Leadership

Roland SEESE – Katalin DIÓSSI 452

Recruiting for Resilience: An Economic Approach to Mitigate Candidate Ghosting

Laureana Anna Erika TEICHERT 460

Führung auf Distanz - Herausforderungen für Führungskräfte durch die Nutzung von Home-Office	
<i>Norbert KLEIN</i>	473
A Generative AI and Neural Network Approach to Sustainable Digital Transformation: A Focus on Medical and Marketing Sectors	
<i>Alexander Maximilian RÖSER – Cedric BARTELT</i>	483
Allgemeine Alterswahrnehmung bei StudentInnen in den österreichischen und ungarischen Grenzregionen	
<i>Dorottya PAKAI – Csilla OBÁDOVICS</i>	498
8. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben	
Session 8: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development	
Fenntartható olvasás a digitális korban	
<i>MOLNÁR Csilla</i>	509
Okos és fenntartható városfejlesztés felelősségteljes digitális innovációval	
<i>GYULAI Tamás – NAGY Marianna</i>	518
A coaching szerepe a vezetőfejlesztésben	
<i>KÓPHÁZI Andrea – Éva LÖWE</i>	535
9. szekció: Fenntartható gazdálkodás és menedzsment	
Session 9: Sustainable Economy and Management	
A szolgáltatók szerepe és felelőssége a desztinációk fenntartható turizmusának megteremtésében, illetve kialakításában: Szisztematikus irodalmi áttekintés	
<i>TEVELY Titanilla Virág – BEHRINGER Zsuzsanna</i>	548
Bükkfürdő imázsának élménymarketing alapú vizsgálata	
<i>HORVÁTH Kornélia Zsanett</i>	563
A public relations (PR) tevékenység határai és viszonya a marketinghez - Egy PR szakemberek körében végzett kvantitatív kutatás eredményei	
<i>KÁROLY Róbert – LUKÁCS Rita – PAPP-VÁRY Árpád Ferenc</i>	572
Márkázott superhősök: Hogyan formálják a különböző termék- és szolgáltatásmárkák Amerika kapitány és Vasember karakterét a Marvel filmekben?	
<i>PAPP-VÁRY Árpád Ferenc – RÖNKY Áron</i>	591
Sztármárka-építés hosszú távon: Cristiano Ronaldo és CR7 márkájának megítélése – Egy kvalitatív kutatás tapasztalatai	
<i>KORIM Dorina – PAPP-VÁRY Árpád Ferenc</i>	609

10. szekció: Sustainable Economy and Management I.
Session 10: Sustainable Economy and Management I.

The Role of Mountain Tourism Activities and Facilities on Domestic Tourism Consumption in Tourism Destinations <i>Deborah KANGAI – Eliyas Ebrahim AMAN – Árpád Ferenc PAPP-VÁRY – Viktória SZENTE</i>	624
Sustainable Project Management <i>Attila LEGOZA</i>	633
The Effect of Sustainability Development Using the Example of Green Washing <i>Dijana VUKOVIĆ – Tanja UNTERSWEG</i>	641
Sustainable Strategies in Case of Start-Up Enterprises <i>Peter IMRICKO</i>	654
Sustainable Strategic Management at Multinational Companies <i>Peter IMRICKO</i>	663
The EU as a “Leadiator” in Climate Governance - a Successful Soft Power Instrument? An Analysis with a Focus on Sustainable Mobility <i>Sarah DIEHL</i>	674
Az irodater komfortjának vizsgálata a munkavállalók szempontjából – Út a jövő optimális irodája felé <i>GROZDICS Anett Tímea – BORSOS Ágnes</i>	684
Mögliche Auswirkungen von CSRD & ESRS auf die digitale Wirtschaft und der Fertigungsindustrie in Deutschland: aus der Perspektive der Industrieperformance und der nachhaltigen Entwicklung <i>Mohammad Reza ROBATIAN</i>	696

11. szekció: Sustainable Economy and Management II.
Session 11: Sustainable Economy and Management II.

Sustainability and Climate Protection in Hospitals - Green Hospitals in the Future in Germany <i>Patricia Carola MERTEN</i>	719
Territoriality in Climate Adaptation? Space Interpretations of Different Disciplines and Fields and their Potential Utilization in the Examination of Climate Adaptation’s Territorial Aspects <i>Attila SÜTŐ</i>	727
Sustainable Unity in the European Insurance Market: Calculating Personal Injury Claims (From Experience to Methodology) <i>Zsolt Szabolcs EKE</i>	745

12. szekció: Poszter szekció
Session 12: Poster Session

A dendromassza-hasznosítás, mint megújuló természeti erőforrás szerepe a fenntartható, körkörös gazdaságban <i>SZAKÁLOSNÉ MÁTYÁS Katalin</i>	755
Az I szektor karbonhatékonyságának vizsgálata Magyarországon <i>KOVÁCSNÉ SZÉKELY Ilona – MAGYAR Norbert – JAKUSCHNÉ KOCSIS Tímea</i>	761
A visegrádi országok egészségügyi reformjainak és intézkedéseinek összehasonlítása <i>VITÉZ-DURGULA Judit – SÓTONYI Tamás Péter</i>	766
A márkaépítés hatása a fogyasztói lojalításra a Magyar Telekom esetében <i>TAKÁTS Alexandra – SZÁSZ Zsombor Levente</i>	780
Examining the Impact of Certain Factors on the Delivery Time of a Manufacturing Firm Using Data Science Methods <i>Zsolt TÓTH – József GARAB</i>	800
Artificial Intelligence with an Economic Growth Perspective <i>Firat ŞAHİN</i>	809

Tudatosság és fenntarthatóság a nyaralás alatt is

Sustainability and Aware During Travelling

Dr. MÉSZÁROS Katalin PhD egyetemi docens (*Associate Professor*)

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (*University of Sopron, Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)

Dr. NÉMETH Nikoletta PhD egyetemi docens (*Associate Professor*)

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (*University of Sopron, Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)

Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens (*Associate Professor*)

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (*University of Sopron, Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)

Absztrakt:

A fenntarthatóság, mint cél a gazdasági minden szintjén és ágazatában megjelenik, így a turizmus területén. A lakosság vonatkozásában is fontos a fenntarthatóság három pillérének figyelembe vétele (gazdasági, társadalmi és természeti) az utazási és a nyaralás során felmerülő döntések meghozatalakor. A tudatos magatartás megnyilvánul azokban a fogyasztói döntésekben, melyek a turizmus káros hatásainak csökkentését szem előtt tartva például a helyi termékeket helyezik előtérbe, környezetbarát közlekedési módokat preferálnak vagy utazásaik során is szelektíven gyűjtik a szemetet. Kvantitatív vizsgálatunkhoz online kérdőíves megkérdezést választottunk. A 2022 november hónapban lefolytatott kutatásba 523 főt vontunk be. Az adatokat a leíró statisztika eszközeivel elemeztük. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a nyaralásukat jellemzően a belföldön vagy a külföldön eltöltő egyedek tudatosabbak-e a szálláshelyeik kiválasztásában. Megvizsgáltuk továbbá, hogy melyik csoport számára fontos az utazás alatt is a fenntarthatóság szempontjainak figyelembe vétele.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, tudatosság, turizmus, utazási szokások

JEL-kódok: L83, Z32

Abstract:

Sustainability as an objective is present at all levels and all sectors of the economy, as well as in the field of tourism. The population needs to take into account its three pillars (economic, social, and natural) when making travel and holiday decisions. Conscious behavior is reflected in consumer choices to reduce the negative impact of tourism, for example by choosing local products, environmentally friendly modes of transport or selective waste collection when traveling. For our quantitative study, we chose an online questionnaire survey. The survey was conducted in November 2022 and included 523 respondents. The data were analyzed using descriptive statistics. We wanted to know whether individuals who typically spend their holidays in the country or abroad are more conscious of their choice of accommodation. We also examined for which groups it is important to take sustainability aspects into account while traveling.

Keywords: sustainability, awareness, tourism, travel habits

JEL Codes: L83, Z32

1. Bevezetés

Joggal mondható, hogy a külső környezeti változások folyamatosan formálják az emberek szemléletét, ami nemcsak mindennapi döntéseikben (vásárlási szokások, hulladékok kezelésének kérdése), de a szabadiós eltöltésének megválasztása során is előtérbe kerül.

A korábbi kutatásaink is ebbe az irányba mutatnak, azaz a lassú és fenntartható utazási szokások irányába. A rohanás helyett a meglátogatott helyszínek, látnivalók és élmények meg- és átélése a cél, a helyi kultúra, szokások, ételek megismerése, azaz nem mennyiségi, sokkal inkább minőségi szempontok a mérvadók. A turizmus területén ez a lassú (slow) és a fenntartható turizmus elterjedését jelenti, ami a rohanó hétköznapi világából való kiszakadást segíti, s mint életfilozófia jelenik meg.

A fenntarthatóság biztosításához megfelelő tervezés szükséges, így a közlekedési eszköz tudatos megválasztása, az utazási célok meghatározása és mindemellett a környezet iránti felelősség folyamatos szem előtt tartása.

2. Szakirodalmi áttekintés - A fenntartható turizmus alapjai

A fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés fogalmai szorosan összekapcsolódnak. A fenntartható fejlődés elfogadott definíciója a 1987. évi „Közös jövőnk” című Brundtland-jelentésből olvasható először, mely szerint „*A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket*” (Brundtland, 1987). A fenntarthatóság három pillérének (gazdasági, társadalmi és természeti) biztosítása a gazdaság minden területén kiemelkedő fontosságú, így a turizmus tendenciái is ez irányba terelődnek.

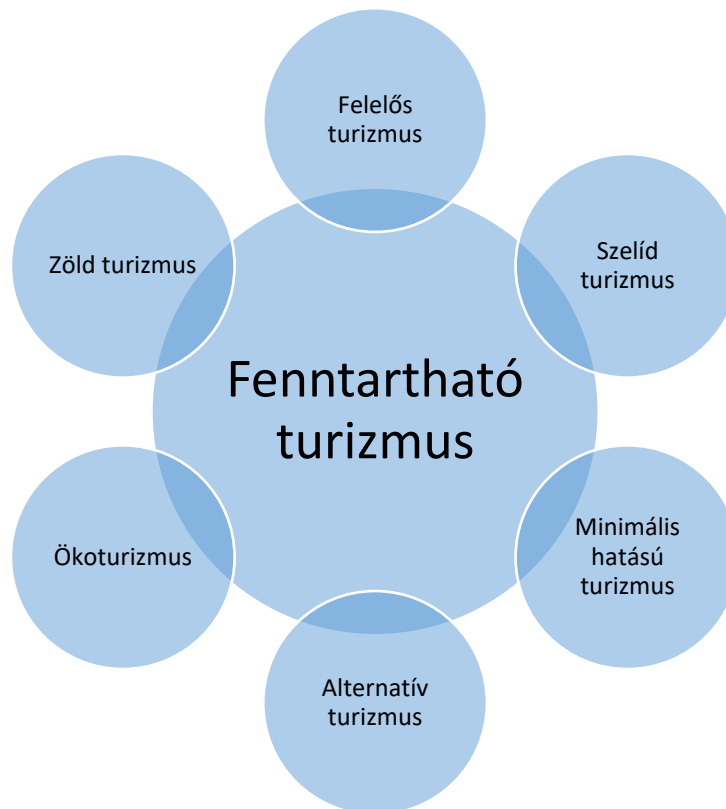
A fenntartható turizmus „*az az idegenforgalom, amely teljes mértékben figyelembe veszi a jelenlegi és jövőbeli gazdasági, társadalmi és környezeti hatásokat, valamint a turisták, az iparág, a környezet és a befogadó közösségek igényeit.*” (UNEP & WTO, 2005:12)

A Turisztikai Világszervezet (UN World Tourism Organization – UNWTO) Turizmus Globális Etikai Kódexe alapján a fenntartható turizmus alapelvei közé tartozik, hogy a turizmus valamennyi szereplője köteles védeni a természeti, társadalmi és kulturális környezetet; a hatóságoknak ösztönözniük kell a források megőrzését biztosító fejlesztéseket, a környezetszennyezés, valamint a hulladéktermelés minimalizálását, a turisztikai munkahelyek minőségi fejlesztését; csökkenteni kell a turizmus szezonálisát; a turizmus infrastruktúrájára irányuló fejlesztéseknek (pl. közlekedési lehetőségek) védeniük kell az ökoszisztémát és elősegíteni a biodiverzitás, továbbá a veszélyeztetett fajok védelmét (Csorba, 2017).

A fenntarthatóság 12 célját a turizmusban az UNWTO a következőképpen határozta meg: gazdasági életképesség, helyi jólét, foglalkoztatás minősége, társadalmi méltányosság, a látogatók elégedettsége, helyi ellenőrzés, közösségi jólét, kulturális gazdagság, fizikai integritás, biológiai sokféleség, erőforrás-hatékonyság és környezeti tisztaság (Knežević, 2013).

Az ENSZ által 2015-ben elfogadott és 2030-ig megvalósítandó 17 Fenntartható Fejlődési Célok közül szorosabban három kapcsolódik a fenntartható turizmushoz:

8. Tisztességes munka és gazdasági növekedés: olyan politikák kidolgozását sürgetik, amelyek munkahelyteremtéssel támogatják a helyi termelés és kultúra fejlődését és ezáltal a fenntartható turizmust.
12. Felelős fogyasztás és termelés: Fenntartható turizmus stratégiák, politikák és cselekvési tervek kidolgozása.
14. Óceánok és tengerek védelme: A fejlődő szigetországok és a legkevésbé fejlett országok gazdasági növekedésének biztosítása a fenntartható turizmus által (UNWTO, 2015; Csorba, 2017).

4. ábra: A fenntartható turizmus fajtái

Forrás: Swarbrooke (1999:14) alapján saját szerkesztés (2023)

A fenntartható turizmus fajtái az 1. ábra kategóriáit alapul véve a következőkben foglalhatók össze:

- A *felelős turizmus* esetén az egyének, a szervezetek és a vállalkozások egyaránt felelősséget vállalnak a tetteikért és azok hatásaiért. Pillérei a fenntarthatóság pilléreihez hasonlóan a gazdasági, a társadalmi és a környezeti pillér (International Conference on Responsible Tourism in Destinations, 2002). Nemcsak a negatív hatások csökkentésére, de a helyi gazdasági és társadalmi előnyök növelésére is koncentrálnak, kapcsolatra törekszik a turizmus szolgáltatók és vevők között, a hátrányos helyzetű embereknek is lehetőséget kínálva a turizmus érzékeny változata (Goodwin, 2014).
- A *zöld turizmus* a zöld mozgalmak mintájára szintén a társadalom és a környezet védelmét célozza (Balog, 1996). Középpontjában a természeti értékek és tevékenységek állnak, mint túrázás, hegymászás, stb.
- Az *ökoturizmus* fő elemei a természeti és természetközeli kultúrák és az attrakciók védelme, megőrzése és bemutatása, azzal a céllal, hogy a turizmus járuljon hozzá az ökoszisztéma megőrzéséhez, vagy helyreállításához, és a lehető legkevesebb hatást gyakorolja a természeti és kulturális erőforrásokra (Gonda, 2016).
- Az *alternatív turizmus* a tömegturizmus ellenpólusa alakult ki és lényege szintén a környezet és a társadalom védelme, a természeti és kulturális értékek megőrzése összehangolva a turizmus igényeivel, miközben mind a vendéglátók, mind a látogatók számára lehetővé teszi a pozitív interakciót és közös élményt (Wearing & Neil, 1999).
- Schmolgruber és Kammerzelt (1994) alapján a *szelíd turizmus* a természet, a technika, az ember és az emberi kultúra összefüggéseit szem előtt tartva környezetkímélő és társadalmilag felelős. Elősegíti továbbá a helyi lakosság és a vendégek kölcsönös megértését, a táj és a kulturális sajátosságok megkímélését (Tasnádi, 1998).

- A *minimális hatású turizmus* lényege a negatív hatások minimalizálása a turisztikai tevékenység során, ami az utazás szénlábnyomának figyelembevételétől a szennyezések, valamint a környezet igénybevételének és hulladéktermelés minimalizálásán keresztül a helyi közösségek és a természet védelméig terjed (Taylor, 2019).

3. Módszertan és hipotézisek

Az utazási szokásokkal és az aktív turisztikai termékkel kapcsolatos motivációs kutatásunkat 2020-ban kezdtük el. Korábban megvizsgáltuk, hogy a pandémia első hulláma előtt (2019 nyár) és a pandémia után (2020 nyár) milyen változások figyelhetők meg a magyar lakosság utazási szokásaiban. 2021 év végén készített kérdőíves kutatásunkban az aktív turisztikai termékek iránti érdeklődést valamint a közlekedési eszközök szerepét vizsgáltuk az utazásokhoz illetve az üdüléssel, nyaralással eltöltött idő alatt. Jelen tanulmány a negyedik kutatásunk eredményei közül az utazók tudatosságát és a fenntarthatósághoz kapcsolódó érzelmeit vizsgálta a szálláshely kiválasztása és az utazás során. A vizsgálatoknál azt is elemeztük, hogy van-e különbség azok között az utazók között, akik általában belföldön vagy külföldön töltik a szabadidejüket. Az online kérdőíves kutatásunk 2022. november hónapjában történt. Az elemzések során az EXCEL és az IBM SPSS Statistics Version 26.0 statisztikai-matematikai programokat használtuk az adatok elemzésére. Két hipotézist fogalmaztunk meg, jelen cikkünkben a lekérdezés azon részét elemezzük, ahol kifejezetten:

- *H1: Azok az utazók, akik általában belföldön nyaralnak, tudatosabbak és ezáltal több figyelmet fordítanak a fenntarthatóságra az üdülések alkalmával is.*
- *H2: A tudatosság és fenntarthatóság már a szálláshelyek kiválasztása során is fontos szempontot képviselnek az utazók életében.*

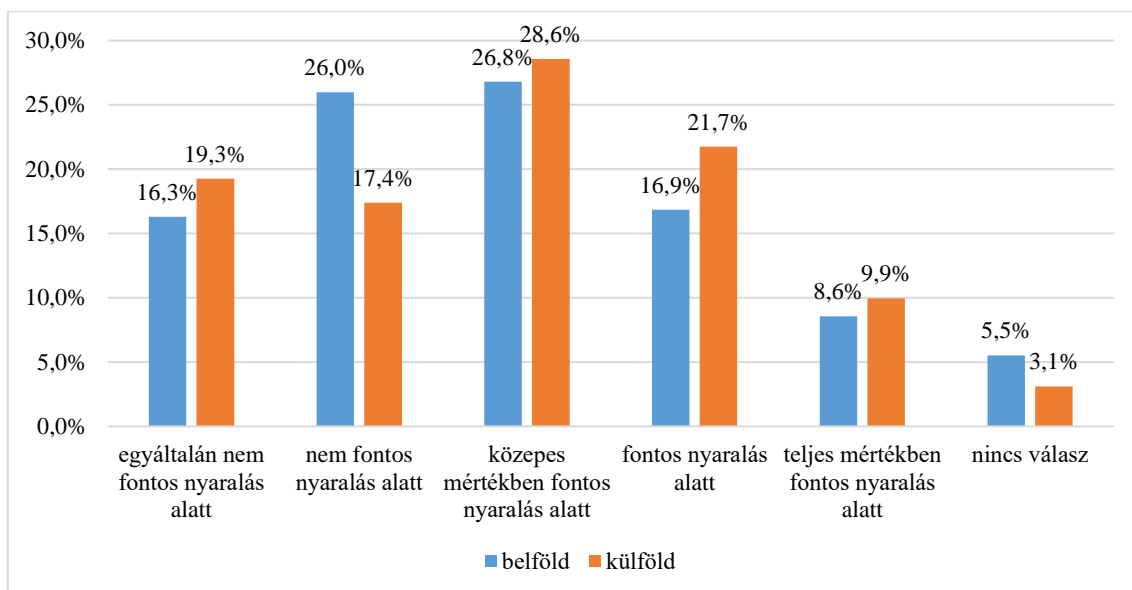
4. Az empirikus vizsgálat eredményei

A megkérdezett 523 főből 215 fő (41,1%) férfi és 308 fő (58,9%) nő. Az életkor tekintetében három korcsoport került kialakításra. A legfiatalabbak a 18-29 évesek képviselik a felmérésben szereplők 41,9%-át (219 fő), a középső korosztályt a 30-59 évesek alkotják 36,5% (191 fő) és a harmadik csoportba a 60 évnél idősebbek kerültek 21,6% (113 fő). Alapfokú iskolai végzettsége a megkérdezettek 7,5%-nak (39 fő) volt, középfokú végzettsége 61,8%-nak (323 fő) volt, míg valamilyen felsőfokú végzettséggel 30,8% (161 fő) rendelkezett. A válaszadók 29,4%-a (154 fő) egyedülálló, 9,2% (48 fő) elvált vagy özvegy és 61,4% (321 fő) valamilyen társas kapcsolatban él. Anyagi helyzet alapján a megkérdezettekről elmondhatjuk, hogy igen kedvező a kép: csupán 4,0% (21 fő) vallotta magát rossz anyagi körülmények között élőnek, 74,0% (387 fő) megfelelőnek tartja az anyagi helyzetét és 22,0% (115 fő) kifejezetten jó anyagi körülmények között él saját megítélése alapján.

A válaszadók 69,2%-a (362 fő) nyaral általában belföldön, a fennmaradó 30,8% (161 fő) pedig külföldön.

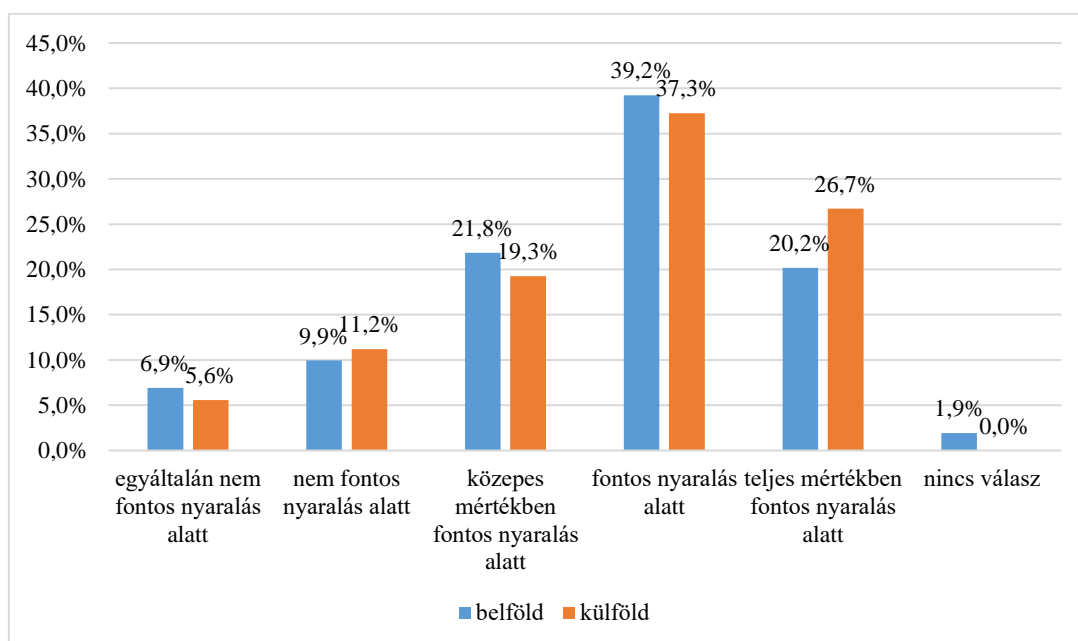
Az első hipotézisünk szerint a két csoport különböző módon viszonyul a fenntarthatósághoz, különböző mértékben fontos számukra a nyaralás alkalmával is a tudatosság. A fontosságot minden kérdés esetében ötfokozatú skálán mértük, ahol első fok jelentette az egyáltalán nem fontos a nyaralás alatt választ, a második fok a nem fontos, a harmadik fok a közepes mértékben fontos, negyedik fok a fontos és az ötödik fok a teljes mértékben fontos a nyaralás alatt is kategóriákat. Amennyiben külön nem jelezzük, úgy az első közölt adat az általában belföldön nyaralókat a második pedig az általában külföldön nyaralókat jelenti.

A nyaralás céljának kiválasztásakor az adott ország fenntarthatósággal kapcsolatos elkötelezettsége az általában külföldön nyaralók esetében nagyobb fontossággal bír, mint a belföldön nyaralók esetében (2. ábra). A belföldön nyaralóknak 25,7%-a tartotta fontosnak vagy teljes mértékben fontosnak, míg a külföldön nyaralók esetében ez az arány 31,6%.

5. ábra: Tudatosság és fenntarthatóság fontossága belföldi és külföldi nyaralás esetén
 Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

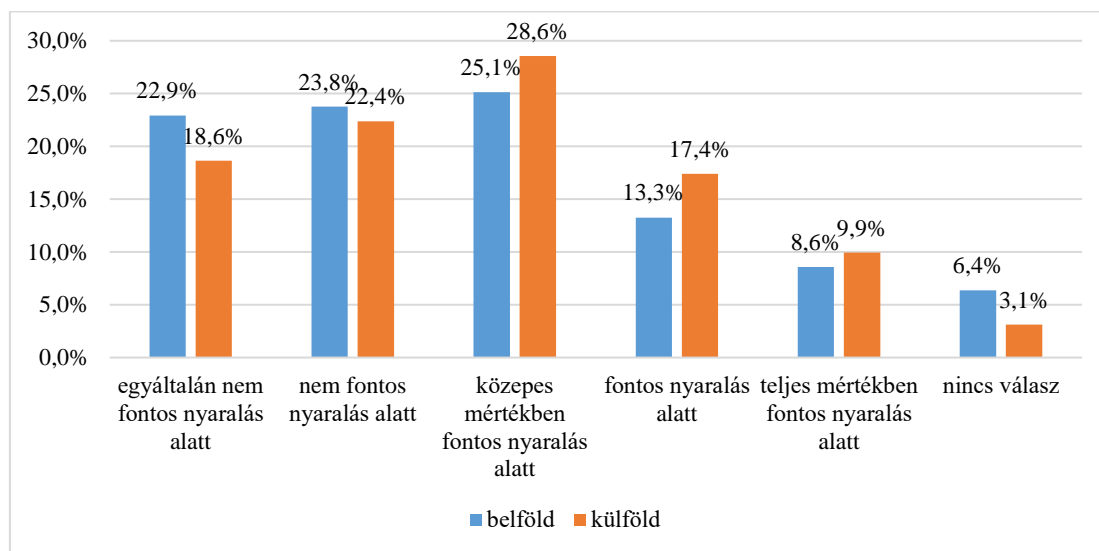
A 3. ábrán is jól látható, hogy a belföldre utazók 61,0%-ának közepes mértékben fontos vagy fontos hogy csak annyi csomagot vigyen magával, amire valóban szüksége lesz, a külföldre utazóknál az arány mindkét esetben kevesebb, összességében 56,6%. A könnyű utazás elve a külföldre utazók esetében 26,7%-nak teljes mértékben fontos, a belföldiek esetében 20,2% választotta ezt a lehetőséget.

6. ábra: A könnyű utazás elvét követő belföldi és külföldi nyaralók
 Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

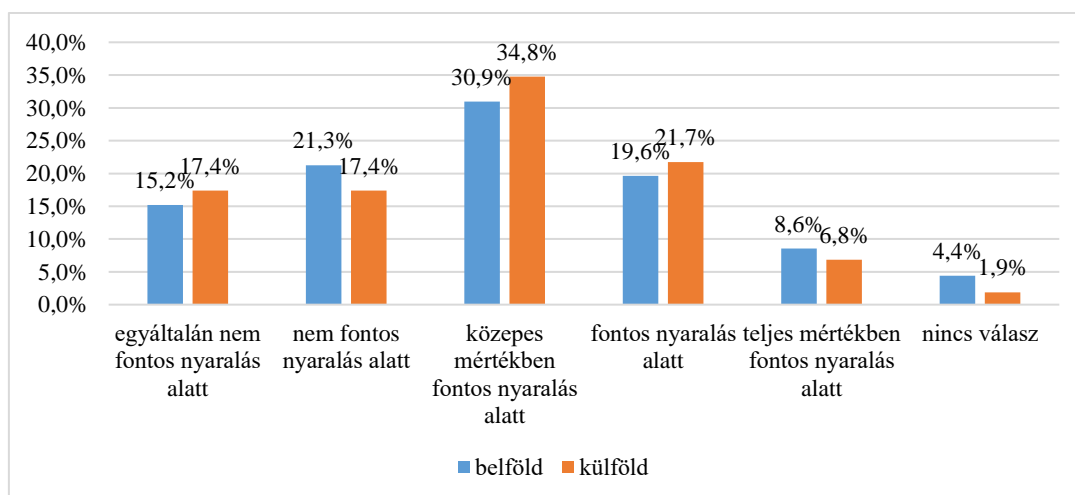
A kérdőív egy korábbi kérdésblokkjában a belföldön nyaralók 70,4%-a válaszolta, hogy a nyaralás során leggyakrabban személygépjárművet használ a közlekedésre, ami összecseng arra a kérdésre adott válaszukkal, miszerint mennyire fontos nekik, hogy a nyaralás helyszínén ne közlekedjenek autóval. Ez utóbbi kérdésnél összesen 71,8%-nak volt maximum közepes mértékben fontos ez a szempont. A külföldre utazóknak 57,8%-a használ elsősorban autót a nyaralás alatt, ugyanakkor 69,6%-nak volt a maximum közepes fontosság megjelölve. A fontos és teljes mértékben fontos kategóriák esetében a külföldi nyaralók vannak magasabb arányban (4. ábra).

7. ábra: Mennyire fontos Önnek, hogy a nyaralás helyszínén ne közlekedjen személygépjárművel?

Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

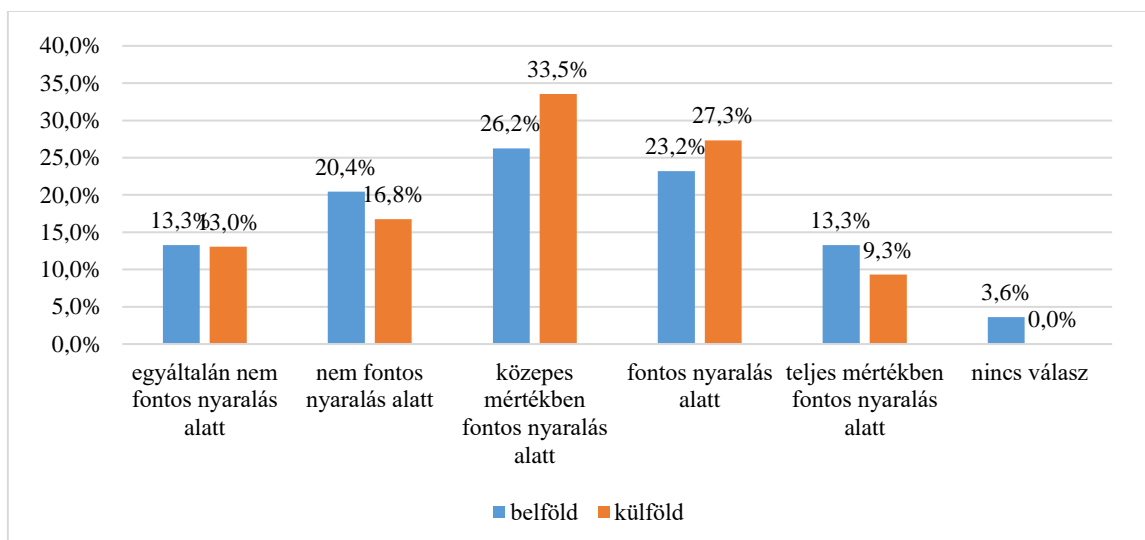
Mind a belföldön, mind a külföldön nyaralók számára közepesen vagy fontos a szálláshely kiválasztása során is, hogy milyen környezetbarát lehetőségek vannak az adott helyszínen. A belföldön nyaralók esetében azonban a teljes mértékben fontos kategória magasabb arányt képvisel (8,6% vs. 6,8%) (5. ábra).

8. ábra: A szálláshely kiválasztásánál a környezetbarát lehetőségeket figyelembe vevő belföldi és külföldi nyaralók

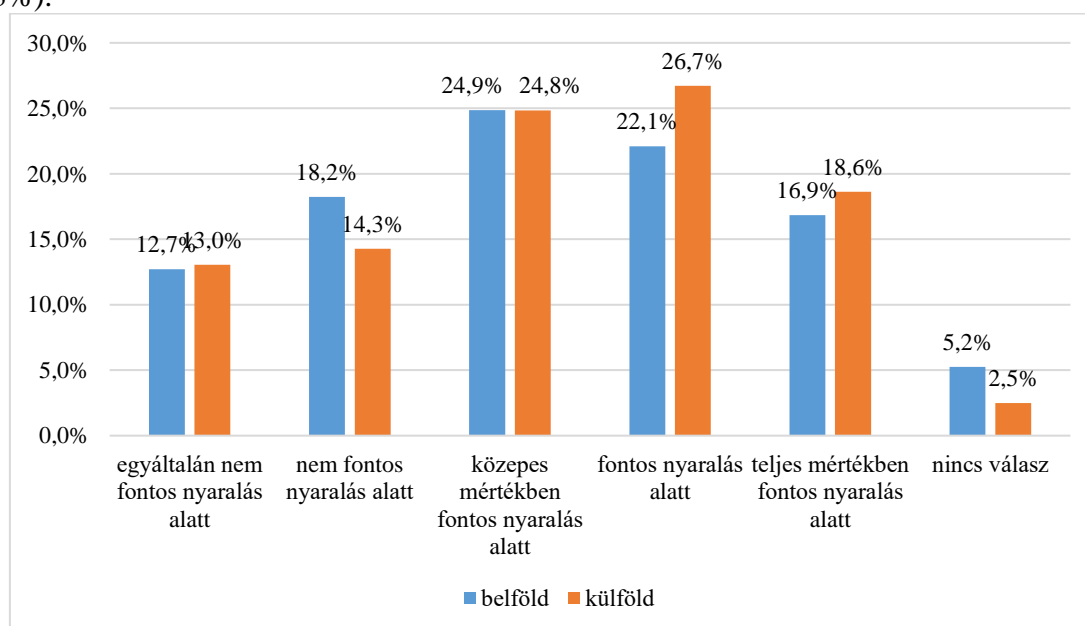
Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

Szerencsére a tudatos vásárlás már egyre inkább jellemzővé válik a lakosság körében. A megkérdezettek 12,0% tartja a nyaralás ideje alatt teljes mértékben fontosnak, hogy kevesebb csomagolóanyagot vegyen vagy vigyen magával táskát a megvásárolt termékek szállításához. A jelentős különbség a belföldön vagy külföldön pihenők között a közepesen fontos (26,2% vs. 33,5%) és fontos (23,2% vs. 27,3%) kategóriáknál figyelhető meg (6. ábra).

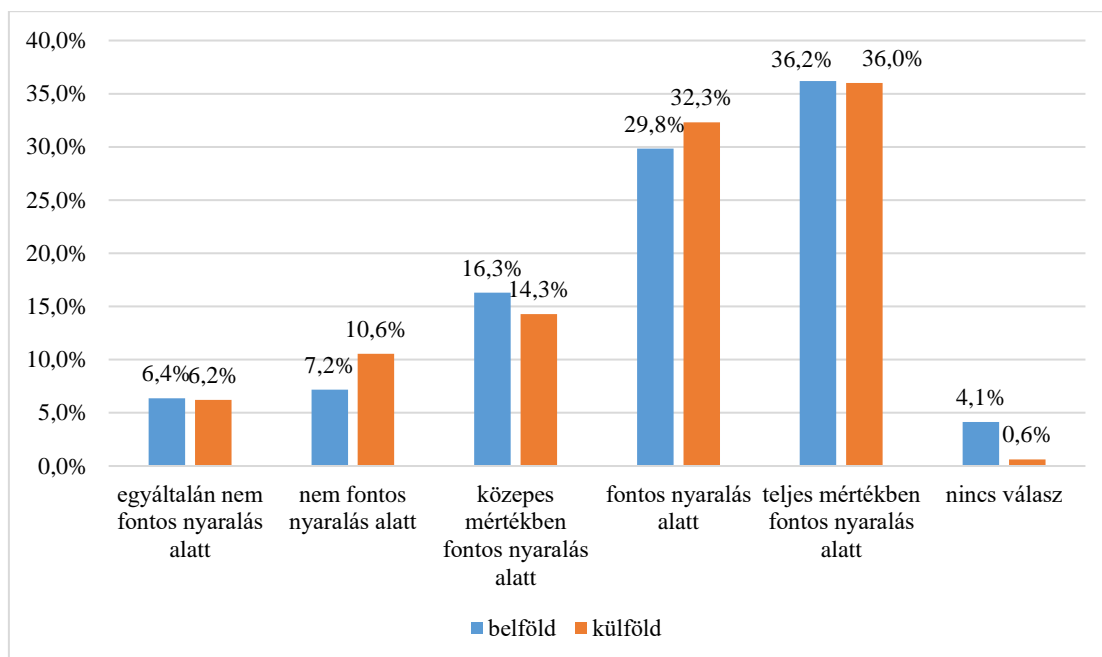
9. ábra: Tudatos vásárlás fontossága a nyaralás ideje alatt
 Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

A szelektív hulladékgyűjtés tekintetében ismét azt láthatjuk a 7. ábrán, hogy a belföldön nyaralók számára ez a szempont egyáltalán nem (12,7%) vagy nem fontos (18,2%). A két különböző helyen nyaraló részsokaság számára hasonló arányban (24,9% vs. 24,8%) számít közepes fontossággal a szelektálás a nyaralás alatt is. A fontos és teljes mértékben fontos kategóriák esetében viszont már a külföldön nyaralók válaszoltak nagyobb arányban (39,0% vs. 45,3%).

10. ábra: A szelektív hulladékgyűjtés fontossága a nyaralás ideje alatt
 Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

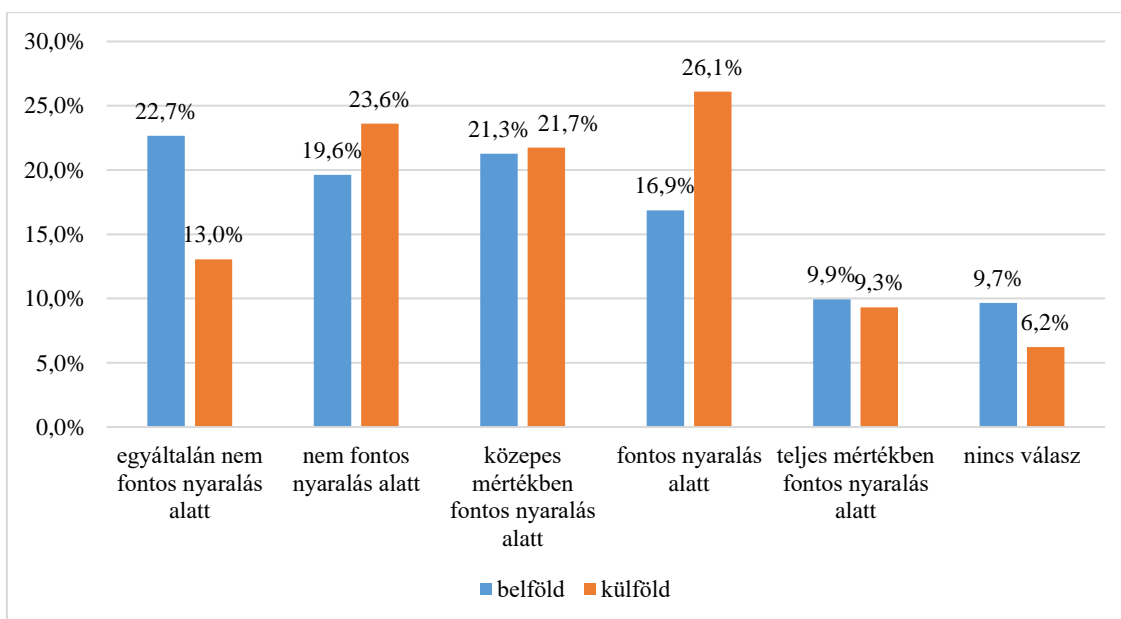
A kérdőív kitöltőinek közel 2/3-a tartja fontosnak vagy teljes mértékben fontosnak, hogy megőrizze a természeti kincseket és csak az emlékeket vigye magával haza a nyaralásról (8. ábra). Az orientáció függvényében sem mutatkozik nagy eltérés a két csoport között (29,8% vs. 32,3% és 36,2% vs. 36,0%).

11. ábra: Természeti kincsek megőrzésének fontossága

Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

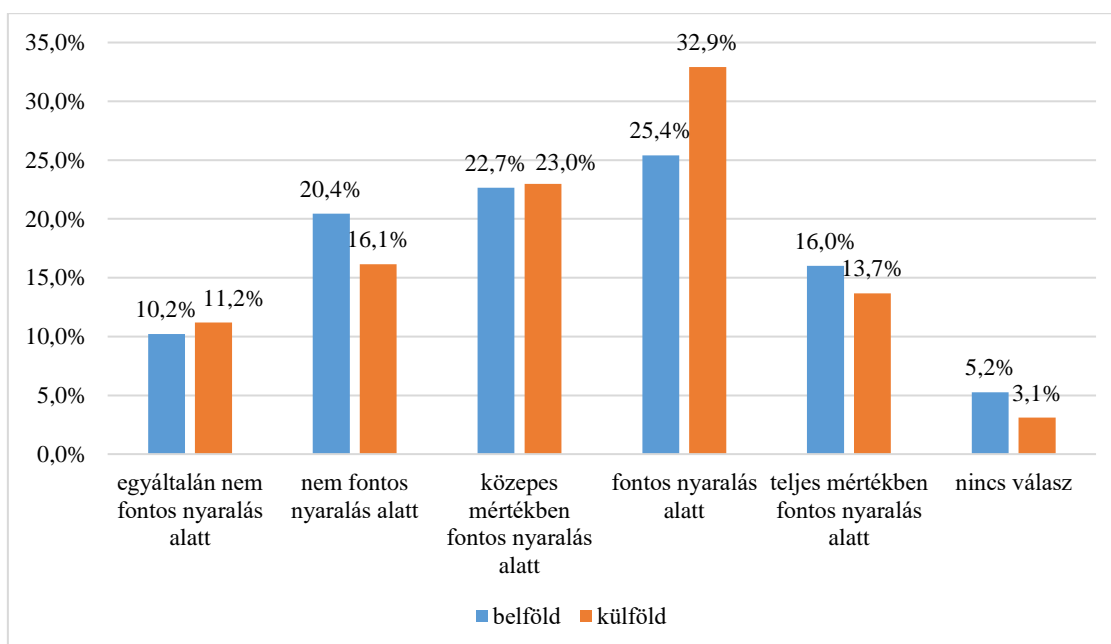
A naptej használatra vonatkozó kérdésnél az egyáltalán nem fontos (22,7% vs. 13,0%) és a fontos (16,9% vs. 26,1%) lehetőségeknél látszik csupán jelentős eltérés a belföldön illetve külföldön nyaralók válaszaiban (9. ábra).

12. ábra: Környezetbarát naptej használatának fontossága

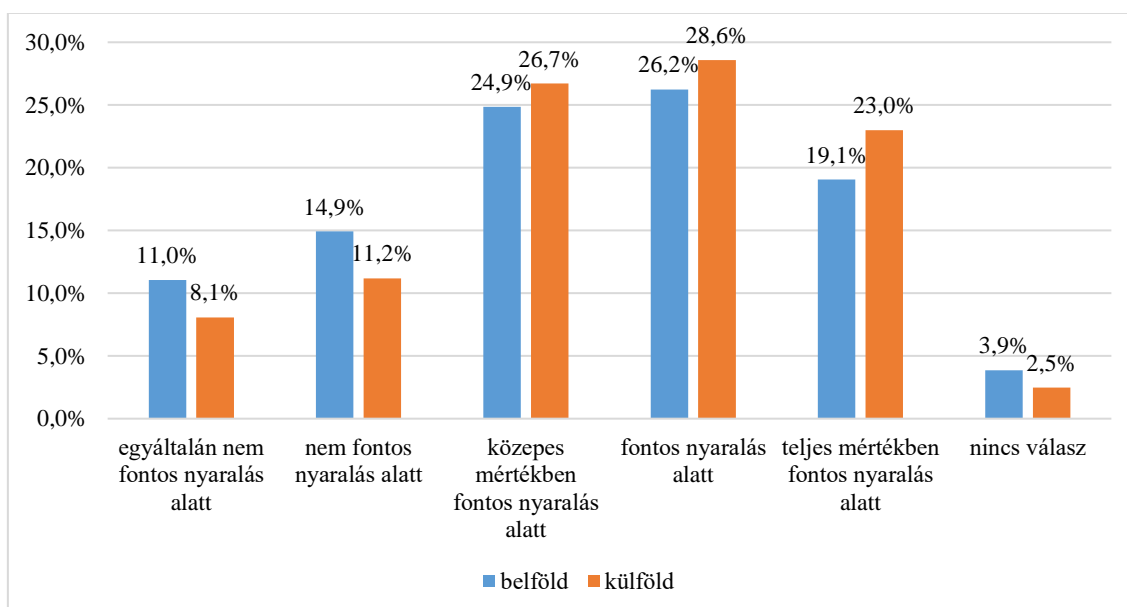
Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

A szálláshelyen a belföldön nyaralók 25,4%-a, a külföldön nyaralók 32,9%-a tartja fontosnak, hogy figyeljen az energiatakarékos felhasználására. A belföldi és külföldi nyaralók közel azonos arányban tartják közepes mértékben fontosnak az energiatakarékos felhasználást a nyaralás alatt (22,7%, 23,0%) (10. ábra).

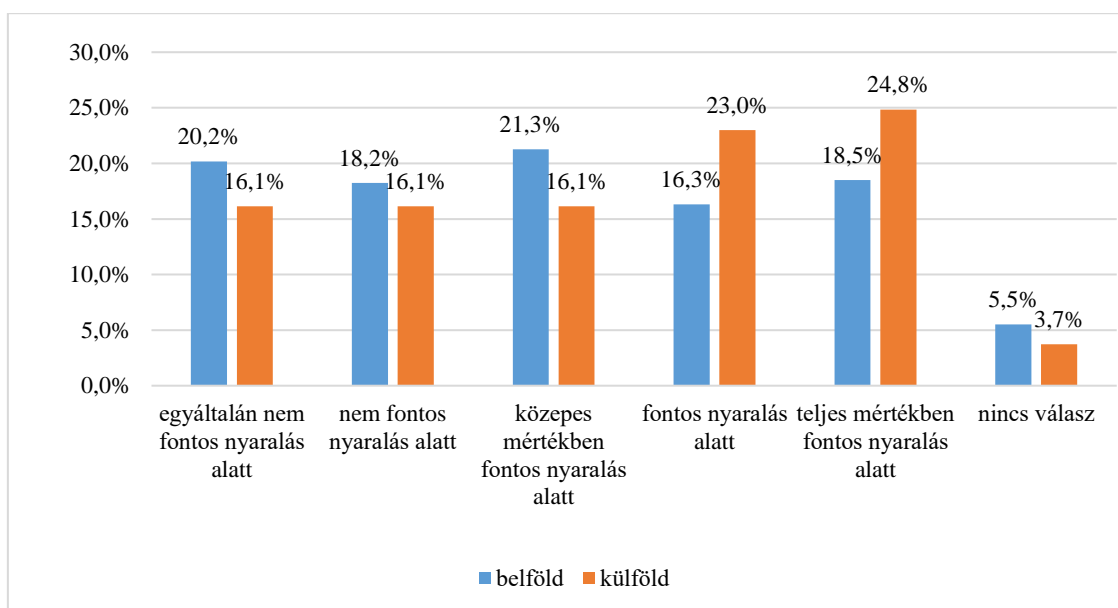
13. ábra: Energiatakarékos felhasználás fontossága a szálláshelyen
 Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

A belföldön pihenő válaszadók számára a helyi élelmiszerek vásárlása nem bír akkora fontossággal, mint a külföldön nyaralók esetében. A 11. ábrán is látszik, hogy abban a kérdésben, ahol erről érdeklődtünk a megkérdezett általában külföldre utazók összesen 78,3%-a tartotta fontosnak, hogy megkóstolja a helyi ízeket.

14. ábra: Helyi élelmiszerek vásárlása a nyaralás ideje alatt
 Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

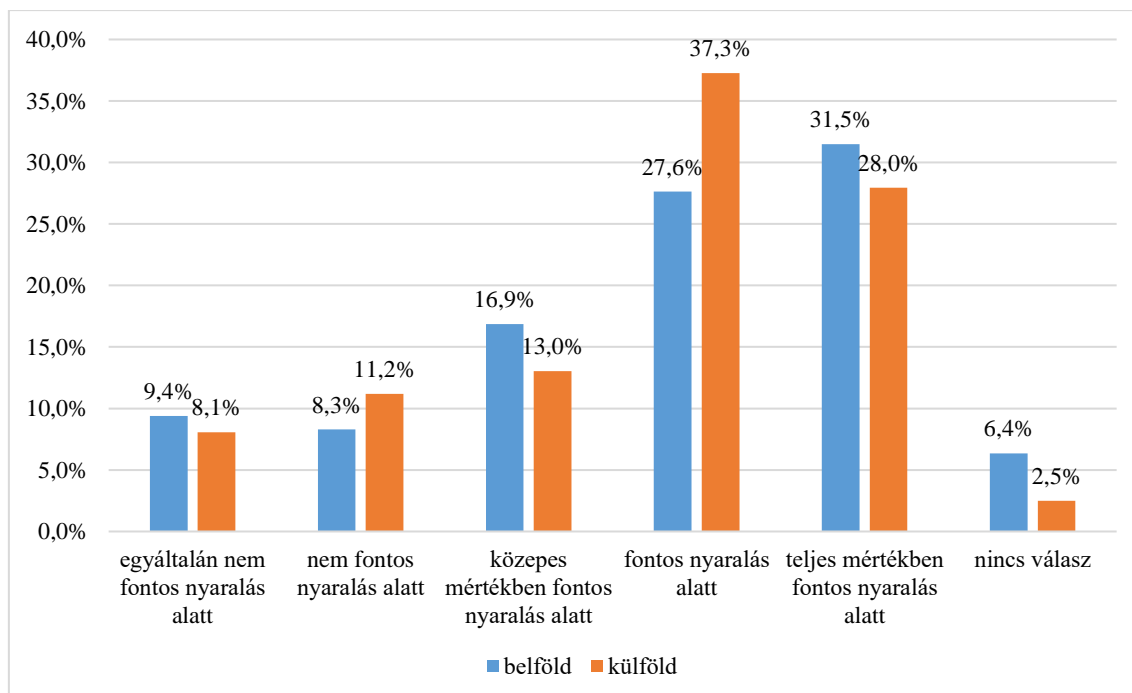
A belépőjegyeknél az e-jegyek előnyben részesítése a belföldön nyaralók esetében minden kategóriában 20,0% körüli értékkel hasonló arányban szerepel. Ugyanakkor a külföldre utazók esetében a fontos (23,0%) és teljes mértékben fontos (24,8%) válaszok aránya magasabb, mint a másik három, egyébként teljesen azonos (16,3%) arányú kategóriánál (12. ábra).

15. ábra: E-jegyek fontossága a nyaralás ideje alatt

Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

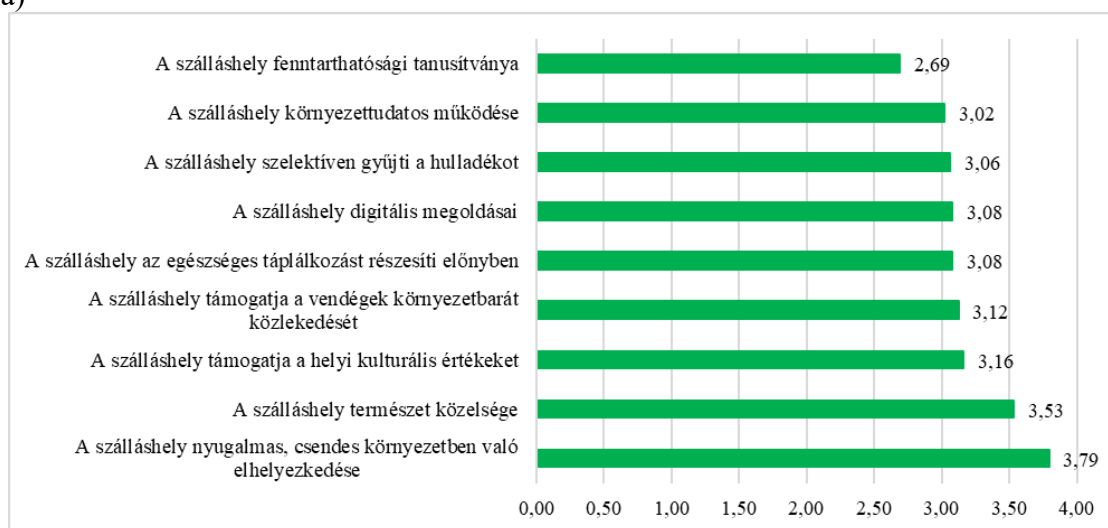
A belföldi és külföldi nyaralás során a megkérdezettek a kijelölt turistaútvonalak igénybevételét fontos (27,6%, 37,3%) és nagyon fontos (31,5%, 28,0%) tényezőnek tartják a fenntarthatóság miatt (13. ábra).

16. ábra: Kijelölt turistaútvonalak fontossága a nyaralás ideje alatt

Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

A kutatás fenntarthatósághoz kapcsolódó részének másik nagy kérdéscsoportja a szálláshely kiválasztásához kapcsolódott. Ebben az esetben is ötfokozatú skálán kellett a válaszadóknak megítélniük, hogy az egyes szempontok számukra mekkora jelentőséggel bírnak. A nyaralók a legfontosabb szempontnak a csendes, nyugalmas környezetben való elhelyezkedést ítélték meg (3,79). A második helyen a természet közelsége szerepel (3,53). Ezen két szemponton kívül az átlagos, 3-as közeli eredménnyel végzett minden megkérdezett a tudatossághoz és fenntarthatósághoz kapcsolódó szempontok vonatkozásában. Egyet kivéve, ami viszont igen alacsony fontossággal bír a megkérdezetteknel, ez pedig a szálláshely fenntarthatósági tanúsítvánnyal való rendelkezése, amely az előző részben vizsgáltaknak ellentmondani látszik (14. ábra)

17. ábra: Szálláshely kiválasztásának szempontjai

Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

Összegzés

Az első hipotézisünk azt vizsgálta, hogy azok az utazók, akik általában belföldön nyaralnak, tudatosabbak és ezáltal több figyelmet fordítanak a fenntarthatóságra az üdülések alkalmával is. A hipotézis igazolásához illetve elvetéséhez több kérdést is tartalmazott a kérdőíves kutatásunk, melyet a megkérdezettek Likert-skála alapján válaszoltak meg. Ennél a hipotézisnél több tényezőt is figyelembe vettünk az alapján, hogy fontosnak vagy teljes mértékben fontosnak tartják a megkérdezettek belföldi illetve külföldi nyaralás alkalmával. Összességben megállapítható a kérdőíves kutatás eredményei alapján, hogy a külföldi nyaralási helyszíneket előnybe részesítő válaszadók (31,6%) a tudatosságot és a fenntarthatóságot fontosabbnak ítélik meg, mint a belföldön nyaraló turisták (25,5%), így a hipotézis elvetésre kerül. A belföldi és külföldi nyaralók közel azonos mértékben tartják fontosnak illetve teljes mértékben fontosnak a környezetbarát lehetőségeket (belföld: 28,2%, külföld: 28,5%) valamint a tudatos vásárlást (belföld: 36,5%, külföld: 36,6%). A külföldön nyaralók ugyanakkor nagyobb mértékben tartják fontosnak az 1. táblázatban szereplő tényezőket a nyaralás ideje alatt.

2. táblázat: Tudatosság és fenntarthatóság tényezői

	Külföld	Belföld
<i>E-jegyek vásárlása</i>	47,8%	34,8%
<i>Környezetbarát naptej használata</i>	35,4%	26,8%
<i>Szelektív hulladékgyűjtés</i>	45,3%	39,0%
<i>Helyi élelmiszerek vásárlása</i>	51,6%	45,3%
<i>Kijelölt turistaútvonalak használata</i>	65,3%	59,1%
<i>Személygépjármű mellőzése</i>	64,0%	59,4%
<i>Energia takarékos felhasználása</i>	46,6%	41,4%
<i>Könnyű utazás elve</i>	64,0%	59,4%
<i>Természeti kincsek megőrzése</i>	68,3%	66,0%

Forrás: Kérdőíves kutatás eredményei alapján saját szerkesztés (2023)

A második hipotézis vizsgálta a szálláshelyek kiválasztásánál a tudatosságot és a fenntarthatóságot. A válaszadók ennél a kérdésnél is 5 fokozatú Likert-skála alapján határozták meg, hogy milyen szempontok fontosak számukra. A fenntarthatósági szempontok közül a legtöbb válaszadó a csendes környezetben való elhelyezkedést és a természet közelségét tartja a legfontosabb választási szempontnak. Az általunk felsorolt többi szempont (szelektív hulladékgyűjtés, környezetbarát közlekedés, egészséges táplálkozás, kulturális értékek támogatása, környezettudatos működés, digitális megoldás, tanúsítvány) közepes értékelést kapott, mely alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a fenntarthatósági szempontok nem játszanak még annyira jelentős választási szempontot, ahogy előzetesen feltételeztük.

Irodalomjegyzék

Balog, Á. (1996): Ökoturizmus: álom és valóság. *ÖKO*, 6(1-2), 25–35.

Brundtland, G. H. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*. UN Document A/42/427, Geneva. Letöltve: 2023.12.15., forrás: <http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm>

Csorba, G. (2017. május 23.). *Fenntartható turizmus*. Infojegyzet 2017/41. Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat. Letöltve: 2023.12.16., forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_41_fenntarthato_turizmus.pdf/47b870e8-9c07-4268-b7e6-db0466b02da3

Gonda, T. (2016). A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai. PTE KPVK. http://lib.igyk.pte.hu/libletoltes/karikiadvanyok/Gonda%20Tibor_A_turisztikai_termekfejlesztes_elmeleti_alapjai.pdf

Goodwin, H. (2014, September 24). *What is Responsible Tourism?* The Responsible Tourism Partnership. Letöltve: 2023.10.04., forrás: <https://responsibletourismpartnership.org/what-is-responsible-tourism/>

International Conference on Responsible Tourism in Destinations. (2002). *The Cape Town Declaration*. Cape Town. Letöltve: letöltve: 2023.10.22., forrás: <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>

Knežević, J. (2013). *Expert Group Meeting for the Global Sustainable Development Report – Sustainable Tourism*. Letöltve: 2023.10.12., forrás: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/4016Knezevic_EGM%20Dubrovnik.pdf

- Schmollgruber, C., & Kammerzelt, K. (1994). *Változó táj*. ARGE Umwelterziehung in der Österreichischen Gesellschaft für Natur- und Umweltschutz. Környezetnevelési Munkacsoport, Bécs. ISBN 0609002907050.
- Swarbrooke, J. (1999): *Sustainable Tourism Management*. New York: CABI Publishing.
<https://doi.org/10.1079/9780851993140.0000>
- Tasnádi, J. (1998): *A turizmus rendszere*. Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, Szolnok. ISBN 963-03-6196-5.
- Taylor, R. (2019, February 24): *Low Impact Tourism: how to minimize your impact when traveling*. 2TravelDads. Letöltve: 2023.10.20., forrás: <https://2traveldads.com/low-impact-tourism/>
- UNEP & WTO. (2005). *Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers*. Paris-Madrid: United Nations Environment Programme & World Tourism Organization. Letöltve: 2023.10.17., forrás: <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/8741>
- UNWTO. (2015): *Tourism in the 2030 Agenda*. UN Tourism. Letöltve: 2023.10.15., forrás: <https://www.unwto.org/tourism-in-2030-agenda>
- Wearing, S., & Neil, J. (1999): *Ecotourism: impacts potentials and possibilities*. Oxford, Boston: Butterworth-Heinemann. ISBN 0750641371.